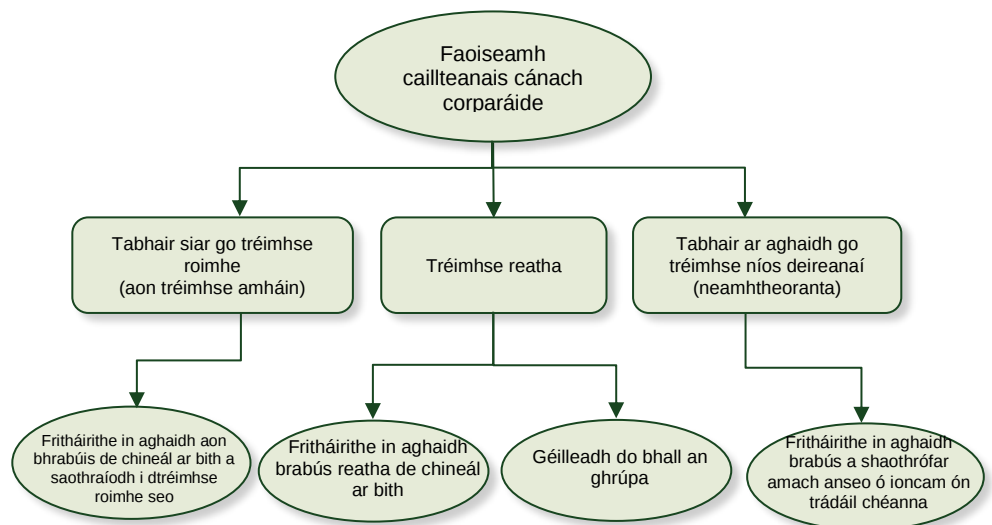

22 Caillteanais cánach corparáide

- 22.1** Bíonn cuideachtaí faoi dhliteanas i leith cáin chorparáide ar gach brabús a shaothraítear ó ioncam nó ó ghnóthachain. Tá cuideachtaí i mbun gnó in Éirinn inmhuirearaithe i leith cáin chorparáide ag ráta de 12.5% ar bhrabús saothraithe ó ghníomhaíochtaí trádála.¹ Má thuairiscíonn cuideachta caillteanas trádála i dtréimhse chuntasaíochta, féadfaidh sí an caillteanas sin a úsáid chun faoiseamh a fháil ó cháin chorparáide a íoc ar bhealaí éagsúla (féach Fíor 22.1).

Fíor 22.1 Faoiseamh caillteanais trádála

Foinse: Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste

1 Tá feidhm ag ráta cánach níos airde de 25% i leith gníomhaíochtaí infheistíochta, gníomhaíochtaí cíosa agus gníomhaíochtaí neamhtrádála eile, agus i leith gníomhaíochtaí áirithe peitрилam, mianadóireachta agus idirbheart talún. Gearrtar cáin ar ghnóchain chaipitiúla inmhuirir a bheag nó a mhór ag ráta de 33%.

2 Tá éilimh ar liúntais chaipitil ar 'shócmhainní doláimhsithe sonraithe' faoi réir ceanglais bhreise agus coinníollacha breise i gcomparáid leosan ar shócmhainní inláimhsithe. Coinníoll amháin den sórt sin is ea nach féidir liúntais chaipitil le haghaidh sócmhainní doláimhsithe sonraithe a asbhaint ach amháin ó ioncam a saothraíodh ó 'ghníomhaíochtaí ábhartha', e.g., bainistiú agus forbairt a dhéanamh ar shócmhainní doláimhsithe sonraithe agus ar dhíolacháin a dtagann an chuid is mó dá luach ó úsáid sócmhainní doláimhsithe sonraithe agus leas a bhaint astu sin.

3 Féadfaidh cuideachta éileamh a dhéanamh ar liúntas caipitil luathaithe (LCL) de 100% ar na nithe seo a leanas: trealamh atá tíosach ar fhuinneamh, lena n-áirítear feithicilí leictreacha agus breosla mhalartaigh, feithicilí gáis agus trealamh athbheoislaithe nó trealamh i naíolann nó in ionad aclaíochta a chuireann cuideachta ar fáil dá cuid fostaithe. Féadfar éileamh a dhéanamh ar LCL an chéad bhliain ina n-úsáidtear an tsócmhainn sa ghnáthchúrsa gnó.

- 22.2** Go ginearálta, féadfar caillteanais trádála a chur in aghaidh bhrabús na tréimhse reatha, a ghéilleadh do chuideachtaí an ghrúpa, a fhritháireamh in aghaidh brabús de thréimhse cuntasaíochta roimhe seo ar comhfhad léi nó a tugadh ar aghaidh agus a fritháiríodh in aghaidh ioncaim ón ngnó céanna i dtréimhsí cuntasaíochta amach anseo gan srian. Féadfar caillteanas trádála a úsáid ar bhonn luacha, leis, in aghaidh ioncam neamhtrádála nó gnóthachain den tréimhse chuntasaíochta reatha nó roimhe sin.

- 22.3** Lena chois sin, féadann cuideachta an cháin is iníoctha aici a laghdú ach éileamh a dhéanamh ar liúntais chaipitil ar chaiteachas caipitil a thabhaigh sí ar chineálacha áirithe sócmhainní gnó agus áitribh, lena n-áirítear gléasra agus innealra, mótarfheithicilí agus foirgnimh thionsclaíocha, etc.² Is iondúil go ríomhtar liúntais chaipitil de réir méid cothrom ar ghlanchoistas na sócmhainne gnó nó an áitribh. Tá sé de rogha ag cuideachtaí na hasbhaintí sin a úsáid chun an faoiseamh cánach i leith caiteachais a thabhaítear ar shócmhainn chaipitil a leathadh thar roinnt blianta cánach, ag brath ar chineál agus saolré úsáideach na sócmhainne.³ Tugtar liúntais chaipitil nach n-úsáidtear sa bhliain (cé is moite de liúntais chaipitil imfhálaithe áirithe) ar aghaidh mar chaillteanais trádála go dtí an chéad bhliain eile.

- 22.4** Díreofar sa scrúdú seo orthu seo:

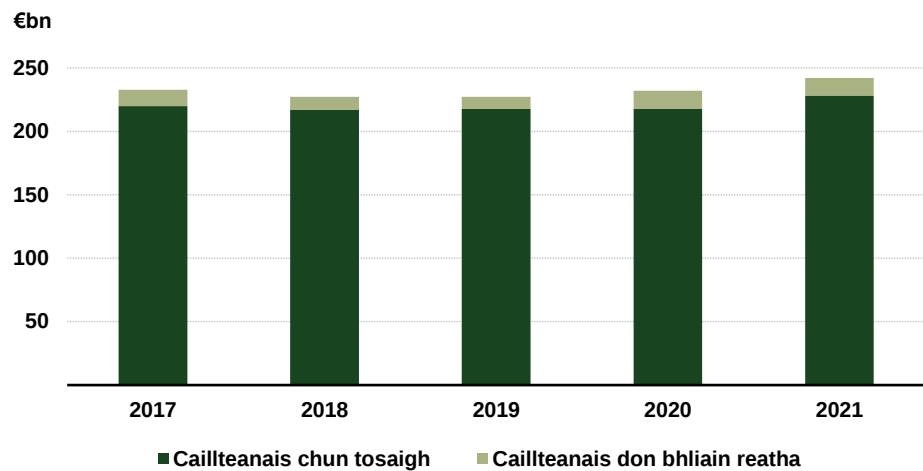
- Treochtaí i gcaillteanais cánach corparáide
- obair fíoraithe ar thug na Coimisinéirí Ioncaim fúithi maidir le hiarmhéideanna caillteanais cánach corparáide

- dlús sealadach a cuireadh faoi fhaoiseamh i leith caillteanais cánach corparáide
- an úsáid a mbaineann na Coimisinéirí Ioncaim as na sonraí atá ar fáil faoi chaillteanais cánach corparáide chun críocha pleanála agus réamhaisnéisithe.

Treochtaí i gcaillteanais cánach corparáide

- 22.5** Maidir leis na caillteanais cánach corparáide a bhí ar fáil sna cúig bliana suas go dtí 2021, níor tháinig athrú rómhór orthu. In 2021, bhí thart ar €242 billiún de chaillteanais ar fáil le fritháireamh i gcoinne brabúis, arb é atá ann €228 billiún de chaillteanais tugtha ar aghaidh agus €14 billiún de chaillteanais na bliana reatha (féach Fíor 22.2). D'fhéadfadh sé sin méideanna an bhrabúis sa todhchaí ar a ngearttar cáin chorparáide a laghdú amach anseo, rud arb ionann é agus laghdú thart ar €30 billiún ar fháltais ó cháin chorparáide don Státhchiste amach anseo.

Fíor 22.2 Caillteanais trádála a bhí ar fáil, 2017 – 2021^a

Foinse: Na Coimisinéirí Ioncaim

Nóta: a Is í 2021 an bhliain is deireanaí a bhfuil sonraí cánach corparáide ar fáil ina leith. Tá tuairisceáin cánach corparáide do 2022 le cur isteach laistigh de naoi mí tar éis dheireadh na tréimhse cuntasáiochta.

Caillteanais cánach corparáide atá ar fáil lena bhfritháireamh

- 22.6** I mí Aibreáin 2023, thuairiscigh na Coimisinéirí Ioncaim go raibh €35 billiún de na caillteanais a tugadh ar aghaidh go 2021 ina n-éilimh ag cuideachtaí a bhí faoi leachtú nó cuideachtaí nár dhócha, ar chúis éigin eile, go mbainfidís leas as na caillteanais sin go deo. Ba chuideachtaí san earnáil airgeadais a thaifead tromchuid an mhéid sin.¹
- 22.7** Bhí caillteanais de €228 billiún a tugadh ar aghaidh i ndáil leis an mbliain chánach 2021 ar fáil do thuairim is 63,200 cuideachta. Maidir leis na caillteanais sin a tugadh ar aghaidh, ba iad cuideachtaí a rinne éileamh ar chaillteanais a thabhairt ar aghaidh ar feadh cúig bliana nó níos mó a thabhaigh 90% díobh.¹
- 22.8** Sa chás gur cruthaíodh caillteanas trádála le liúntais chaipitil, nó gur chuir siad le caillteanas cuntasáiochta, i dtréimhse chuntasaíochta agus gurb amhlaidh a thugtar an caillteanas sin ar aghaidh, ní dhéanann córais na gCoimisinéirí Ioncaim idirdhealú idir liúntais chaipitil nár úsáideadh agus caillteanais a tugadh ar aghaidh.

¹ Cáin chorparáide — íocaíochtaí 2022 agus tuairisceáin 2021, na Coimisinéirí Ioncaim, Aibreán 2023.

22.9 I mí an Mheithimh 2018, mhol an Coiste um Chuntais Phoiblí do na Coimisinéirí Ioncaim gur cheart dóibh

- nósanna imeachta a chur chun feidhme chun anailís a dhéanamh ar chaillteanais a thugtar ar aghaidh chun idirdhealú a dhéanamh idir iad siúd a bhaineann le caillteanais trádála agus iad siúd a bhaineann le liúntais chaipitil nár úsáideadh, agus
- tabhairt faoi anailís aoise a dhéanamh ar chaillteanais reatha a thugtar ar aghaidh agus nósanna imeachta a chur i bhfeidhm lena chinntiú go ndéanfar anailís dá leithéid ar bhonn tráthrialta agus go córasach.¹

22.10 Chuir na Coimisinéirí Ioncaim in iúl don fhoireann scrúdaithe go gcaithfí athrú reachtach a dhéanamh sula bhféadfaidís ceachtar den dá mholadh a chur i bhfeidhm. Mhaígh siad nach bhfuil aon bhunús sa dlí cánach ar ar féidir idirdhealú a dhéanamh idir an chuid de chaillteanas trádála atá inchurtha i leith liúntais chaipitil agus an chuid nach bhfuil — chun críocha cánach, caitear leis mar mhéid ilchodach amháin.

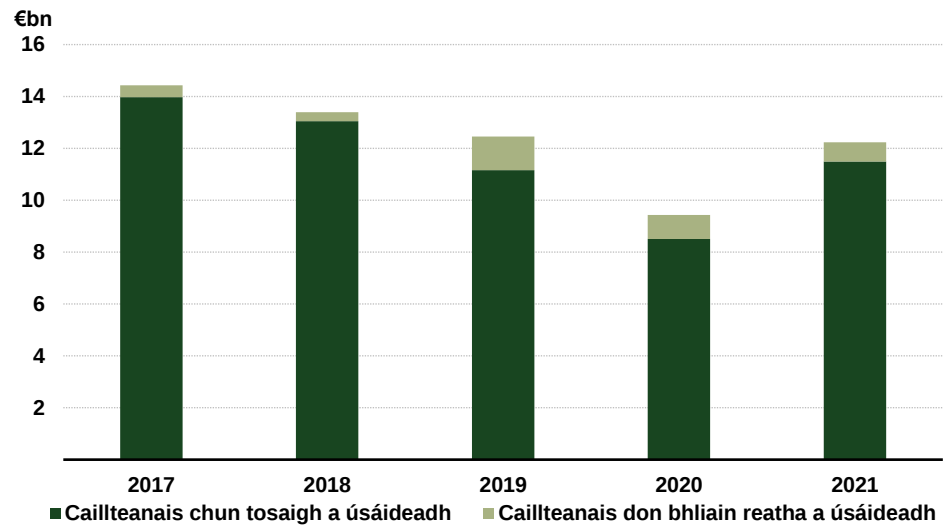
22.11 Maidir leis an anailís aoise, luaigh na Coimisinéirí Ioncaim

- nach leagtar amach sa reachtaíocht reatha aon ord inar cheart caillteanais trádála a tugadh ar aghaidh ó bhlianta roimhe a fhritháireamh, seachas á lua nach mór iad a úsáid i gcoinne na chéad bhrabúis a bheidh ar fáil ón trádáil chéanna
- gurb amhlaidh, ós rud é nach bhfuil aon treoír sa dlí maidir le caillteanais a thugtar ar aghaidh faoi threoír na bliana ina dtabhaítear iad a shruthú, nach bhfuil aon bhunús ar ar féidir iallach a chur ar cháiníocóirí anailís aoise a thabhairt ar chaillteanais a tugadh ar aghaidh mar ní bhaineann sé le hábhar ó thaobh ríomh a ndlíteanais cánach de
- gurb amhlaidh, ós rud é nach bhfuil aon bhunús sa reachtaíocht le caillteanas a shruthú in aghaidh na bliana agus nach gceanglaítear ar cháiníocóirí anailís aoise a thabhairt, nach féidir lena gcórais anailís aoise a dhéanamh ar chaillteanas trádála a thugtar ar aghaidh.

Caillteanais cánach corparáide a úsáideadh

22.12 Cé nach mór do chuideachta caillteanais a thaifeadadh a ndearnadh éileamh orthu ar a dtuairisceán cánach corparáide (CT1), ní ceadmhach caillteanas trádála a úsáid ach amháin má tá dlíteanas cánach corparáide cuí ann le fritháireamh ina choinne. Leagtar amach i bhFíor 22.3 méid na gcaillteanas ar úsáid cuideachtaí iad le linn na tréimhse 2017 go 2021 agus iad cionroinnte thar na gcaillteanas tugtha ar aghaidh agus an bhliain reatha. Cé is moite de 2020 — bliain inar ísligh an tsuim faoi bhun €10 billiún — níor tháinig athrú rómhór ar na caillteanais chánach corparáide ar úsáid cuideachtaí iad ó 2017 i leith idir beagán le cois €14 billiún sa bhliain sin go tuairim is €12 billiún in 2021.

¹ Iniúchadh ar ábhair a bhaineann le fáiltais ó cháin chorparáide, an Coiste um Chuntais Phoiblí, Meitheamh 2018.

Fíor 22.3 Caillteanais trádála a úsáideadh, 2017 – 2021

Foinse: Na Coimisinéirí Ioncaim

Anailís earnála

- 22.13** In 2021, bhí beagán le cois €415 billiún de chaillteanais cánach corparáide agus de liúntais chaipitil ar fáil le fritháireamh i gcoinne brabúis (2020: €377 billiún). Chuimsigh sé sin
- caillteanais tugtha ar aghaidh de €228 billiún
 - caillteanais na bliana reatha de €14 billiún
 - Liúntais chaipitil na bliana reatha ar fiú €173 billiún iad ina n-iomláine.
- 22.14** Leagtar amach i bhFíor 22.4 sonraí faoin úsáid a baineadh as na caillteanais agus na liúntais chaipitil a bhí ar fáil in 2021, de réir earnála.

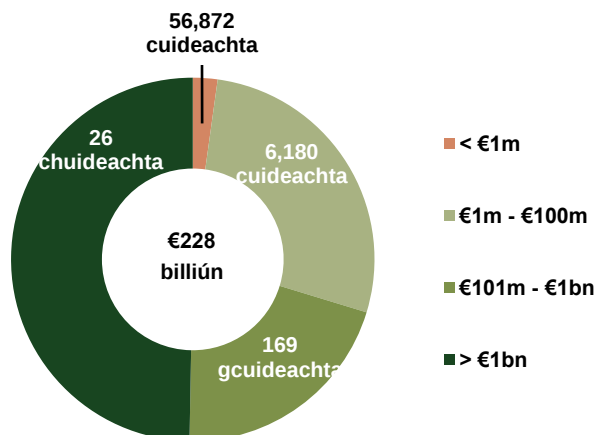
Fíor 22.4 Meastachán ar na caillteanais agus na liúntais chaipitil a bhí ar fáil, úsáidte agus neamhúsáidte, ag deireadh na bliana 2021

Earnáil	Caillteanas agus liúntais chaipitil ar fáil in 2021 €bn	Úsáidte in 2021 €bn		Neamhúsáidte ag deireadh 2021 €bn	Líon na gcuideachtaí
Gníomhaíochtaí airgeadais agus árachais	108.3	6.7	6%	101.6	4,390
Gníomhaíochtaí seirbhíse riaracháin agus tacaíochta	85.0	18.3	22%	66.7	5,899
Monaraíocht	82.7	57.4	69%	25.3	4,618
Faisnéis agus cumarsáid	41.0	12.0	29%	29.0	6,175
Tógáil	10.7	1.0	9%	9.7	11,227
Trádáil mhórdhíola agus mhiondíola	36.0	8.1	23%	27.9	10,140
Iompar agus stóráil	11.9	0.5	4%	11.4	2,156
Eile	39.9	7.4	19%	32.5	26,711
Iomlán	415.5	111.4	27%	304.1	71,316

Foinse: Na Coimisinéirí Ioncaim. Anailís ó Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste.

Líon na gcuideachtaí a thug caillteanais ar aghaidh

- 22.15** D'úsáid beagnach 29,000 cuideachta caillteanais cánach corparáide ina dtuairisceán do 2021. Ní raibh beagnach leath an mhéid €228 billiún a tugadh ar aghaidh go 2021 ar fáil ach do 26 cuideachta, cothrom le €4.4 billiún ar an mheán in aghaidh na cuideachta. Lena hais sin, bhí caillteanais arbh fhiú €5.1 billiún iad ar fáil do na 57,000 cuideachta, beagnach, a bhí fágtha. B'in meán de thart ar €90,000 in aghaidh na cuideachta (féach Fíor 22.5).

Fíor 22.5 Dlús na gcaillteanas cánach corparáide a tugadh ar aghaidh in 2021

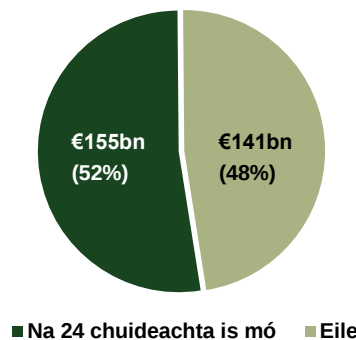
Foinse: Na Coimisinéirí Ioncaim

Anailís ar chuideachtaí a raibh caillteanais mhóra cánach corparáide acu

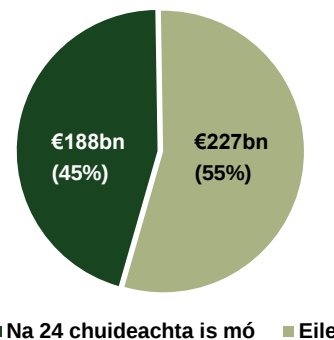
- 22.16** Cé go bhfuil cion mór de chaillteanais chánach corparáide ar fáil i láthair na huaire le fritháireamh i gcoinne dliteanais cánach corparáide amach anseo, tá laghdú éigin tagtha air sin ón uair dheireanach a thuairiscigh mé i leith an ábhair seo.¹ In 2016, ba iad na 24 chuideachta is mó sa tír ba chúis le pas níos mó ná leath na gcaillteanas a bhí ar fáil lena bhfritháireamh ag an am sin (€296 billiún) (féach Fíor 22.6). Tá sé sin laghdaithe go 45% de na caillteanais a bhí ar fáil (€415 billiún) in 2021.

Fíor 22.6 Caillteanais agus liúntais chaipitil ar fáil lena bhfritháireamh, 2016 agus 2021

Ar fáil lena bhfritháireamh in 2016, €296bn

Ar fáil lena bhfritháireamh in 2021, €415bn

Foinse: Na Coimisinéirí Ioncaim. Anailís ó Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste.

- 22.17** Mar chuid den scrúdú seo, rianaíomar na 24 chuideachta a raibh na caillteanais ba mhó acu in 2016 chun an staid ina raibh siad in 2021 a fháil amach. Bhí dhá chuideachta dhéag de na cuideachtaí a raibh na caillteanais ba mhó acu in 2016 fós i measc na 24 chuideachta ba mhó caillteanas in 2021. Ar an dá chuideachta dhéag nach raibh i measc na 24 chuideachta ba mhó caillteanas in 2021, bhí brabús á dhéanamh ag naoi gcinn acu agus caillteanais á n-úsáid acu, bhí ceann eile brabúsach agus éileamh á dhéanamh aige ar liúntais chaipitil in 2021, chuir ceann eile CT1 isteach do 2021 ach é á rá nach ndearna sé brabús trádála ar bith, agus ní raibh cuideachta eile i mbun trádála a thuilleadh.

Fíorú na gcaillteanas cánach corparáide a tugadh ar aghaidh

- 22.18** Tá roinnt gnéithe ag baint leis an gcóras atá ag na Coimisinéirí Ioncaim chun luach na gcaillteanas a thugann cuideachtaí ar aghaidh a dheimhniú.

- Is iondúil go mbíonn athbhreithniú ar aon chaillteanas a tugadh ar aghaidh mar chuid d'idirghabhálacha comhlíonta cánach corparáide.
- Déantar caillteanais a scrúdú mar chuid d'athbhreithniú ar rioscaí a dhéantar go bliantúil ar mhórghrúpaí a ghlacann páirt sa Chreat Comhlíonta Comhoibríoch (CCC).²
- Aon uair a fhaigheann na Coimisinéirí Ioncaim iarrataí ar aisíocaíochtaí cánach corparáide agus ar imréiteach leachtaithe, tá seans ann go ndéanfaí caillteanais tugtha ar aghaidh a scrúdú.

¹ Caibidil 19 'Caillteanais cánach corparáide', Tuarascáil ar Chuntais na Seirbhísí Poiblí 2017.

² Agus iad comhdhéanta de 1,252 chuideachta atá cláraithe le haghaidh cánach corparáide, ghlac 119 ngrúpa páirt sa CCC [Creat Comhlíonta Comhoibríoch].

22.19 Rinne na Coimisinéirí Ioncaim 14,810 idirghabháil comhlíonta cánach corparáide idir 2019 agus 2022. Mar chuid de chóras bainistíochta na gCoimisinéirí Ioncaim, stóráiltear nótaí ó oibrí cásanna leithleacha mar aon le tuairisc idirghabhála ina dtugtar cuntas ar gach cás. Is iondúil go mbíonn an fhaisnéis seo i bhfoirm téacs shaoir seachas réimsí réamhshainithe a d'fhéadfaí a úsáid mar bhonn ar féidir staitisticí a bhaint as. Fágann sé sin go gcaithfí athbhreithniú de láimh a dhéanamh ar gach cás le líon na gcásanna a ndearnadh athbhreithniú caillteanas orthu a dheimhniú.

22.20 Dúirt na Coimisinéirí Ioncaim go bhfuil a gcur chuige i leith comhlíonta curtha in oiriúint do dhul i ngleic le rioscaí féideartha nó atá ann cheana ar fud a mboinn cásanna roinnte, agus bealach difriúil ag gach rannóg i leith cásanna a bhainistiú. Mar shampla, ar an méid €223 billiún, beagnach, de chaillteanais a tugadh ar aghaidh in 2021 (diomaite díobh sin a bhain le trádálacha eisceithe)

- ba í Rannóg na Mórchorparáidí a bhainistigh 80% díobh, nó tuairim is €178 billiún¹
- bhain 12% díobh, nó thart ar €27 billiún, le cáiníocóirí a bhí á mbainistiú ag Rannóg na bhFiontar Meánmhéide agus
- bhain an 8% eile, nó €18 billiún, le cáiníocóirí a bhí á mbainistiú ag an Rannóg Gnó.

Rannóg na Mórchorparáidí

22.21 Is measúnuithe riosca cás-sonraigh an príomh-mhodh a úsáideann Rannóg na Mórchorparáidí (RMC) chun luach na gcaillteanas a thugtar ar aghaidh a dheimhniú di féin. Níl in athbhreithniú ar chaillteanais ach gné amháin a bhreithnítear le linn measúnú riosca a dhéanamh agus is féidir go scrúdaítear an méid seo a leanas lena linn

- éilimh ghrúpa ar fhaoiseamh (lena n-áirítear siméadracht idir caillteanais géillte agus caillteanais éilithe)
- aon srianta ar chaillteanais a d'fhéadfaí teacht chun cinn, e.g., i gcás comhdú déanach.

22.22 Is den ghnáthchleachtas é athbhreithniú a dhéanamh ar na caillteanais deiridh in aon bhliain amháin agus na caillteanais tosaigh an bhliain dár gcionn mar chuid de mheasúnú riosca cás-sonraigh. É sin ráite, dúirt na Coimisinéirí Ioncaim nach ndéantar é sin a dhoiciméadú i gcónaí toisc gurb é is aidhm le measúnú riosca ná riosca do cháin a shainaithint. I gcás nach sainaithnítear aon riosca cánach, ní gnách go ndéantar an measúnú riosca a dhoiciméadú.

22.23 Is é RMC a dhéanann tionscadail shonracha chomhlíonta ar chaillteanais a thugtar ar aghaidh in earnálacha áirithe.

- In 2019 agus 2021, rinneadh dhá thionscadal ar an earnáil léasaithe aerárthaí. Díríodh ar na caillteanais a tugadh ar aghaidh ag deireadh 2016 agus 2017 a réiteach le caillteanais a tugadh ar aghaidh i dtús 2017 agus 2018. Tá liúntais chaipitil shonracha sa bhreis ag eintitis san earnáil seo nach luaitear ar an bhfoirm CT1, rud a fhágann nach féidir caillteanais tugtha ar aghaidh a réiteach ar bhonn na faisnéise a fhaightear sa tuairisceán amháin. Rinne na tionscadail athbhreithniú ar 25 chuideachta agus is é an toradh a bhí orthu ná gur cuireadh srian de €358 milliún (10% d'iomlán na gcaillteanas a tugadh ar aghaidh) ar iomlán na gcaillteanas a thug na cuideachtaí ábhartha ar aghaidh, i riocht is gur bailíodh €45 mhiliún sa bhreis i dtoradh cánach. Rinneadh leasuithe ar an CT1 don bhliain 2021 agus do bhlianta ina dhiaidh sin chun go bhféadfaí na liúntais chaipitil bhreise shonracha sin a thuairisciú ar leithligh ar an bhfoirm.

¹ Ó Mhí Dheireadh Fómhair 2015 i leith, is iad Rannóg na Mórchorparáidí a phléann le grúpaí a bhfuil láimhdeachas bliantúil is mó ná €190 milliún acu nó a bhfuil íocaíochtaí cánach is mó ná €18 milliún acu in aghaidh na bliana.

- Sa bhliain 2021, cuireadh tús le tionscadal chun bailíocht na gcaillteanas sna blianta 2017 agus 2018 a scrúdú i 30 cuideachta agus na caillteanais is airde in dhá bhrainse LCD. Cuireadh céim a haon i gcrích, agus srian curtha ar chaillteanais a bhfuil luach beagnach €18 milliún orthu (1% de chaillteanais iomlána a tugadh ar aghaidh) agus shaothraigh sé €2.2 milliún sa bhreis. Tá céim a dó fós ag dul ar aghaidh agus díríonn sí ar bhailíocht na gcaillteanas sna blianta 2019 agus 2020 ar mó iad ná €5 mhilliún agus a rinne grúpaí a éileamh agus a ghéilleadh. Dúirt na Coimisinéirí loncaim go ndéanfar moltaí, má thagann siad chun cinn, i dtaca leis an dá chéim nuair a chuirtear an tionscadal i gcrích.

Rannóg na bhFiontar Meánmhéide

- 22.24** Agus idirghabháil comhlíonta cánach corparáide á cur i gcrích agus caillteanais á dtaispeáint sa tuairisceán/sna tuairisceáin, déanann Rannóg na bhFiontar Meánmhéide athbhreithniú ar na caillteanais le haghaidh aon chomhartha riosca. Mar chuid den athbhreithniú seo, iarrtar sceideal caillteanas. Dúirt na Coimisinéirí loncaim go ndéantar taifead sa tuarascáil idirghabhála ar na conclúidí maidir le cúrsaí faoi athbhreithniú riosca, lena n-áirítear caillteanais.¹

- 22.25** Le linn ráithe 3 den bhliain 2022, thosaigh ceann de na brainsí MED cleachtadh chun anailís a dhéanamh ar na caillteanais a tugadh ar aghaidh chuig na blianta 2017 go 2021 maidir leis an 261 chás a bhainistigh an brainse sin agus a leithéid de chaillteanais léirithe ar na foirmeacha CT1 ábhartha. Cuireadh céim a haon den chleachtadh sin i gcrích i mí Aibreáin 2023 agus, cé nach bhfuarthas aon difríocht nó difríocht a bhíothas in ann a réiteach go héasca i 192 cheann (beagnach 75%) de na cásanna, luaigh an cleachtadh na fadhbanna seo a leanas maidir le cuid de na foirmeacha

- earráidí tras-scríbhíne agus ríomha²
- níor chuir gníomhairí/cáiníocóirí an painéal caillteanas i gcrích ina iomláine (ag fágáil an bhosca 'tabhair ar aghaidh' folamh).

¹ In athbhreithniú riosca, déantar rioscaí a bhaineann le caillteanais cánach corparáide na bliana reatha agus caillteanais trádála agus neamhtrádála a tugadh ar aghaidh a mheas.

² Earráidí tras-scríofa amhail digití as áit nó fágtha ar lár ó uimhir. Earráidí sa ríomh amhail uimhir chomhpháirte a fhágáil ar lár, í a bheith le feiceáil i CT1 ach gan a bheith curtha san áireamh agus an t-iarmhéid á ríomh.

- 22.26** Luadh chomh maith i gcleachtadh mhí Aibreáin 2023 gurb amhlaidh, i gcásanna ina bhfuil caillteanais ann ón mbliain reatha, nach ligeann an fhoirm CT1 do réiteach na gcaillteanas a tugadh ar aghaidh ag deireadh bliana amháin, agus iad sin tugtha ar aghaidh go dtí an chéad bhliain eile. Luadh sa tuarascáil ón mbrainse MED ar an athbhreithniú gur cheart réimse breise a chur le foirm CT1 chun caillteanais iomlána a tugadh ar aghaidh sa chéad bhliain eile a ghabháil, seachas iarmhéid na gcaillteanas a tugadh ar aghaidh ó bhlianta roimhe sin. Dúirt na Coimisinéirí loncaim go bhfuil an t-athrú seo ar fhoirm CT1 á meas don chéad tréimhse eile (CT1 2024), ach go bhfuil an cumas chun an t-athrú a chur chun feidhme faoi réir beartú tosaíochta agus faoi réir acmhainní TF a bheith ar fáil.

- 22.27** Tosaigh an brainse MED lena mbaineann le céim a dó den chleachtadh, inar scrúdaíodh 69 gcás ar sainaithníodh ina leith sa chleachtadh tosaigh go mbeadh athbhreithniú níos mionsonraithe ag teastáil. Bhí an t-athbhreithniú leantach in ann an chúis leis an neamhréir a fháil amach i 93% de na cásanna sin. Luaigh i dtuarascáil mhí an Mheithimh 2023 ar an athbhreithniú leantach go bhfuil easpa tuisceana ag roinnt cáiníocóirí/gníomhairí maidir le réimsí áirithe ar thuairisceán CT1 agus ba é sin ba chúis leis na hearráidí ionchuir. Mar thoradh air sin, moladh go bhféadfaí aghaidh a thabhairt air sin dá mba rud é go mbailíochtódh na Coimisinéirí loncaim na figiúirí ar thuairisceán CT1. Sainaithníodh san athbhreithniú chomh maith cúig chás lena ngearú trí athbhreithniú riosca a dhéanamh.

Athbhreithniú ar chaillteanais cánach corparáide ag foireann iniúcháireachta airgeadais Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste

- 22.28** Mar chuid d'iniúcháireacht airgeadais Fháiltas loncaim an Stáit a bhailigh na Coimisinéirí loncaim sa bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2022, scrúdaigh an fhoireann iniúcháireachta airgeadais sampla de 15 chás, áit a raibh na caillteanais a tugadh ar aghaidh ó thuairisceán CT1 2019 éagsúil ó na caillteanais a tugadh ar aghaidh i dtuairisceán CT1 2020.
- Tugadh míniú ar naoi gcás, agus difríochtaí €975 mhilliún ann, trí thosca amhail difríochtaí malairte eachtraí, muirir, liúntais chaipitil, faoiseamh grúpa agus caillteanais luachbhunaithe a chur san áireamh.
 - Bhain dhá chás, arbh ionann a ndifríochtaí agus €294 mhilliún san iomlán, le heintitis sa tionscal leasaithe aerárthaigh, áit ina bhfuil liúntais chaipitil bhreise shuntasacha nár cuireadh san áireamh iad ar fhoirm CT1 don bhliain faoi athbhreithniú. Dheimhnigh na Coimisinéirí loncaim, áfach, go ndearnadh leasuithe ó shin ar fhoirm CT1 don bhliain 2021 agus do bhlianta ina dhiaidh sin chun cuimsiú na liúntas caipitil breise atá sonrach don tionscal a éascú.
 - Earráidí ionchuir ag cáiníocóirí/gníomhairí a bhí mar chúis le ceithre chás, arbh ionann a ndifríochtaí agus €12 mhilliún san iomlán. Réitigh an cáiníocóir ceann de na cásanna sin agus tá na Coimisinéirí loncaim ag leanúint ar aghaidh ag obair leis na cáiníocóirí/na gníomhairí ábhartha maidir le haghaidh a thabhairt ar na trí chás atá fágtha.

Géarú sealadach a cuireadh faoi fhaoiseamh i leith caillteanais cánach corparáide

- 22.29** Rinneadh foráil in alt 11 den Acht um Fhorálacha Airgeadais (Covid-19) (Uimh. 2), 2020, do ghéarú sealadach ar fhaoiseamh i leith chaillteanais cánach corparáide do chuideachtaí mar thacaíocht sreabhaidh airgid. Leis an bhforáil, ligeadh do chuideachtaí caillteanais trádála a mheas maidir le tréimhsí cuntasáíochta áirithe a ndeachaigh srianta Covid-19 i bhfeidhm orthu agus éileamh sealadach a dhéanamh chun suas go 50% de na caillteanais sin a thabhairt ar ais in aghaidh bhrabús inchánach na tréimhse cuntasáíochta roimhe sin ar bhonn luathaithe. Ba é an toradh a bhí air sin ná aisíocaíocht ar roinnt cánach corparáide nó an cháin chorparáide ar fad a íocadh don tréimhse roimhe sin nó laghdú ar an méid cánach corparáide ab iníoctha don tréimhse sin. Ba é an lá deireanach a bhíodhas in ann éileamh a dhéanamh ar an bhfaoiseamh sin ná an 30 Bealtaine 2022.
- 22.30** Cuirtear sonraí ar fáil i bhFíor 22.7 ar líon iomlán na n-éileamh a fuair na Coimisinéirí loncaim le haghaidh caillteanais luathaithe agus líon na gcaillteanas agus na n-aisíocaíochtaí luathaithe a éilíodh.

Fíor 22.7 Faoiseamh luathaithe i leith caillteanais

Bliain ^a	Cineál	Líon na n-éilitheoirí	Caillteanais a éilíodh €m	Aisíocaíochtaí luathaithe a éilíodh €m
2019	Cuideachtaí a raibh brabús trádála acu	247	479.8	60.0
	Cuideachtaí a raibh trádálacha eiscthe acu ^b	30	2.7	0.6
	Iomlán	277	482.5	60.6
2020	Cuideachtaí a raibh brabús trádála acu	106	89.8	11.2
	Cuideachtaí a raibh trádálacha eiscthe acu ^b	23	1.2	0.2
	Iomlán	129	91.0	11.4

Foinse: Na Coimisinéirí Ioncaim

Nótaí: a Léirítear i sonraí 2019 caillteanais 2020 a tugadh ar ais in aghaidh bhrabús 2019. Léirítear i sonraí 2020 caillteanais 2021 a tugadh ar ais in aghaidh bhrabús 2020.

b Is ionann trádáil eiscthe agus trádáil atá comhdhéanta d'oibríochtaí trádála, nó de ghníomhaíochtaí trádála, ar oibríochtaí eiscthe iad, ar nós talamh a thrádáil nó a fhorbairt, mianraí oibre a thrádáil nó trádáil a bhaineann le gníomhaíochtaí peitríliam.

22.31 Dúirt na Coimisinéirí Ioncaim gurb amhlaidh, maidir leis na 24 éileamh a ndearna LCD bainistíocht orthu (díreach faoi bhun 6% d'éilimh ar fhaoiseamh i leith caillteanais), a cuireadh na brainsí earnála ar an eolas maidir leis na héilimh sin nuair a tháinig siad chun cinn agus a osclaíodh idirghabhálacha ar an bhformhór.

22.32 Níl aon chritéir thiomnaithe ann maidir le héilimh a roghnú i leith faoiseamh caillteanais luathaithe ar cháin chorparáide le hathbhreithniú ag cásoibrithe. Faoi mar atá amhlaidh i gcás na n-aisíocaíochtaí cánach corparáide ar fad, féadfar éilimh ar fhaoiseamh i leith caillteanais a chur faoi bhráid na foirne próiseála trí na rialacha caighdeánacha maidir le mír oibre i gcóras na gCoimisinéirí Ioncaim um Próiseáil Cánachais Chomhtháite.¹ Más rud é go ndéanann cáiníocóir tuairisceán cánach corparáide a chur isteach nó a leasú agus go bhfuil aisíocaíocht le híoc, is féidir mír oibre a chruthú bunaithe ar an méid atá i gceist leis an aisíocaíocht.

22.33 Maidir le hidirghabhálacha comhlíonta ar ghéarú sealadach i leith faoiseamh caillteanais, dheimhnigh na Coimisinéirí Ioncaim gur cuireadh fiche idirghabháil i gcrích, agus iad comhdhéanta de thrí theagmháil comhlíonta, de thrí bhreithiúnas agus de 14 cheist gné.² Ní bhfuarthas aon toradh (de cháin bhreise a bhí dlite) ón obair comhlíonta sin a rinneadh ar bheagnach 5% de chásanna de réir uimhreach agus 87% de réir luach na n-aisíocaíochtaí luathaithe iomlána a éilíodh.

Pleanáil agus réamhaisnéisiú

22.34 Is cuid lárnach de bhuiséadú foriomlán na hearnála poiblí é réamhaisnéisiú cruinn ar ioncam cánach. Tá freagracht ar an Roinn Airgeadais as réamhaisnéisí cánach a mheas agus a fhoilsiú gach bliain, rud a dhéantar le cúnamh ó na Coimisinéirí Ioncaim.³ Dúirt na Coimisinéirí Ioncaim go bhfuil sé doiligh an tionchar amach anseo ar chaillteanais ar fháltais cánach corparáide a réamhaisnéisiú, toisc go mbraitheann an úsáid amach anseo ar bhrabúsacht amach anseo agus an cumas atá ag cuideachtaí chun aon chaillteanas atá ar fáil dóibh a úsáid.

1 Is ionann mír oibre agus 'cúis' a chruthaigh córas próiseála na gCoimisinéirí Ioncaim le haghaidh fadhb áirithe a sainaitníodh ar thuairisceán nó taifead cáiníocóra a bhfuil athbhreithniú cásoibrit ag teastáil uaidh.

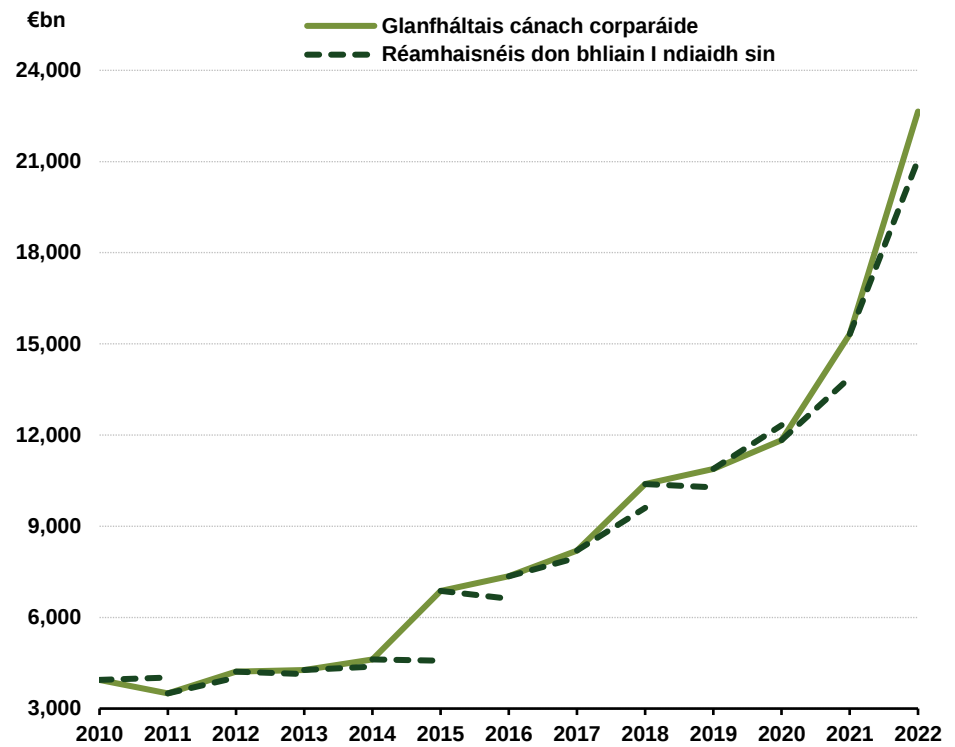
2 Is ionann teagmháil comhlíonta agus idirghabháil ag na Coimisinéirí Ioncaim a bhféadfadh go mbeadh seiceálacha agus dúshláin agus teagmháil dhíreach leis an gcáiníocóir agus/nó an gníomhaire i gceist léi chun comhlíonadh a scrúdú, cé nach bhfuil sí ag leibhéal iniúchóireachta.

3 Úsáideann an Roinn Airgeadais réamh-mheastacháin ar ollbharrachas oibriúcháin, i.e., brabúsacht, meastacháin ar thionchar na mbeart buiséid agus athruithe eile ar bheartais, chomh maith le faisnéis a tháinig ó na Coimisinéirí Ioncaim chun fáltais cánach corparáide a réamhaisnéisiú.

- 22.35** Tá cáin chorparáide thar a bheith comhchruinnithe, leis an gcuid is mó d'fháltais íoctha ag líon beag cuideachtaí agus earnálacha. Mar thoradh air sin, bíonn tionchar suntasach ag forbairtí atá sonrach don chuideachta agus don earnáil, atá deacair le tuar. Don bhliain 2021, laghdaigh caillteanais trádála cánach corparáide a úsáideadh, na fáltais chánach chuig an Státchiste faoi dhíreach os cionn €1.5 billiún, agus déanann na caillteanais charntha atá fágtha ionadaíocht do laghdú féideartha i mbailiú cánach amach anseo de dhíreach os cionn €30 billiún. Dá bhrí sin, is príomhpháirt de réamhaisnéisiú í úsáid caillteanais amach anseo.
- 22.36** Thuairiscigh mé roimhe seo nach ndearnadh caillteanais cánach corparáide a réamhaisnéisiú leo féin. Mar fhreagra air sin, dúirt na Coimisinéirí loncaim go raibh meastacháin do bhlianta amach anseo bunaithe ar fháltais ó bhlianta roimhe sin ar ghlanbhonn, agus caillteanais mar chuid bhunúsach den bhonn cánach do cháin chorparáide.¹ Dúirt na Coimisinéirí loncaim chomh maith gurbh amhlaidh, dá mba rud é go ndéanfaí caillteanais nua shuntasacha a thabhtú sa bhonn cánach, a bheadh na Coimisinéirí loncaim ag súil leis sin a ghabháil trí na gnáthchainéil agus go ndéanfadh siad meastacháin a athrú dá réir sin.
- 22.37** Dheimhnigh na Coimisinéirí loncaim go leantar leis an gcur chuige céanna a ghlacadh chun fáltais cánach corparáide a réamhaisnéisiú, toisc go meastar gurb é an modh is oiriúnaí é. Mar chuid den phróiseas réamhaisnéisithe, tugann na Coimisinéirí loncaim aird áirithe ar úsáid na gcaillteanais ag na deich ngrúpa is mó.² Gach bliain, iarrtar ar na deich ngrúpa is mó aon athrú suntasach ar a gcuid íocaíochtaí cánach sa bhliain réamhaisnéise a réamhaisnéisiú chomh maith le haon chúis a bhaineann leis atá mar bhonn faoi na hathruithe sin, mar shampla, mar gheall ar úsáid caillteanais mhéadaithe. Dheimhnigh na Coimisinéirí loncaim nach bhfuair siad aon fhreagra inar tugadh le fios go bhfeidhmíonn caillteanais mar thoisc a théann i bhfeidhm ar éagsúlachtaí in íocaíochtaí cánach ag na grúpaí sin.
- 22.38** Leagtar amach i bhFíor 22.8 réamhaisnéisí maidir le cáin chorparáide i gcomparáid le glanfháltais don tréimhse 2011 go 2022. Chuimsigh an éagsúlacht bhliantúil ó réamhaisnéis ó 3% go 50% suas go dtí an bhliain 2016. Tháinig feabhas ar chruinneas an réamhaisnéisithe le blianta beaga anuas, áfach, agus glanfháltais laistigh de 10% den réamhaisnéis le linn na tréimhse 2017 go 2022.

1 Caibidil 19 'Caillteanais chánach corparáide', *Tuarascáil ar Chuntais na Seirbhísí Poiblí* 2017.

2 Tá cur síos déanta ar na deich ngrúpa is mó ag na Coimisinéirí loncaim mar na deich gcáiníocóir corparáide is mó. Sa bhliain 2022, bhí na deich ngrúpa is mó freagrach as thart ar 60% de na fáltais cánach corparáide.

Fíor 22.8 Fáltais cánach corparáide i gcomparáid le réamhaisnéisí, 2010 – 2022^a

Foinse: Na Coimisinéirí Ioncaim

Nóta: a Comparáid idir glanfháltais cánach corparáide a ndearnadh taifead orthu nuair a fuair na Coimisinéirí Ioncaim iad go próifílí cánach ón Roinn Airgeadais atá bunaithe ar fháltais i gcuntas an Stáitchiste.

Conclúidí agus moltaí

- 22.39** Maidir le leibhéal na gcaillteanas cánach corparáide a tugadh ar aghaidh a bhí ar fáil sna cúig bliana suas go dtí 2021, níor tháinig athrú rómhór orthu. Ag deireadh na bliana 2021, bhí thart ar €242 billiún de chaillteanais chánach corparáide carntha ar fáil le haghaidh fritháireamh in aghaidh brabús. Is ionann é sin agus laghdú féideartha suntasach ar fháltais cánach corparáide amach anseo, agus é cothrom le tuairim is €30 billiún.
- 22.40** Caillteanais cánach corparáide a tugadh ar aghaidh ó bhlianta roimhe sin atá i gceist le caillteanais trádála a tabhaíodh agus liúntais chaipitil nár úsáideadh do chuideachtaí i mbun infheistíochta. Faoin reachtaíocht reatha, níl aon difríocht ann, chun críche cánach, idir an chuid de chaillteanas trádála atá inchurtha i leith liúntais chaipitil agus an chuid nach bhfuil. Dá réir sin, ní féidir an t-iarhmhéid idir foinsí na gcaillteanas seo a tugadh ar aghaidh a shainaithin go héasca.
- 22.41** Níor cuireadh chun feidhme moltaí a rinne an Coiste um Chuntais Phoiblí sa bhliain 2018 maidir le hidirdhealú a dhéanamh idir caillteanais trádála agus liúntais chaipitil nár úsáideadh agus anailísí aoise rialta a dhéanamh ar chaillteanais a tugadh ar aghaidh. Dúirt na Coimisinéirí loncaim go mbeadh athruithe reachtaíochta ag teastáil chun na moltaí sin a chur chun feidhme.
- 22.42** Bhí caillteanais a tugadh ar aghaidh sa bhliain 2021 thar a bheith comhchruinnithe agus ní raibh ach 28 gcuideachta freagrach as leath an iomláin, beagnach.
- 22.43** Maidir le trí thionscadal comhlíonta mhóra ar chaillteanais cánach corparáide a rinne Rannóg na Mórchorparáidí ó bhí 2019 ann, bhí méid €47 milliún sa bhreis i bhfáltais cánach corparáide mar thoradh orthu. Maidir le cleachtaí comhlíonta eile a rinneadh chun réiteach a dhéanamh ar dhifríochtaí a tháinig chun cinn idir figiúr na gcaillteanas a tugadh ar aghaidh ó bhliain amháin leis na caillteanais a tugadh ar aghaidh sa chéad bhliain eile, cé go raibh siad in ann teacht ar chúis leis an neamhréir i bhformhór na gcásanna, rinneadh roinnt fadhbanna a chur in iúl.

Moladh 22.1

Ba cheart do na Coimisinéirí loncaim próiseas a thabhairt isteach chun imscrúdú a dhéanamh ar chásanna ina dtagann éagsúlachtaí suntasacha chun cinn idir caillteanais cánach corparáide a thug cuideachta ar aghaidh ó bhliain amháin agus na caillteanais a thug sí ar aghaidh sa chéad bhliain eile.

Freagra an Oifigigh Cuntasaíochta

Comhaontaítear.

Tá sé beartaithe ag na Coimisinéirí loncaim mír oibre a thabhairt isteach chun éagsúlacht shuntasach a mharcáil i gcaillteanais CT1 a tugadh ar aghaidh ó bhliain amháin i gcomparáid le caillteanais a tugadh ar aghaidh go dtí an chéad bhliain eile. Cé go bhfuil go leor cúiseanna bailí ann leis na héagsúlachtaí sin, mar shampla, gluaiseachtaí ráta malairte nó athstruchtúrú grúpa, cinnteofar le cruthú na míre oibre sin go ndéanfaidh cásoibrí athbhreithniú ar chaillteanais nuair a thagann éagsúlacht shuntasach chun cinn.

Amlíne don chur chun feidhme

I gcás CT1 2024, roimh ráithe 4 den bhliain 2024.

- 22.44** Reáchtáil na Coimisinéirí Ioncaim ón mbliain 2020 scéim géaraithe shealadaigh ar fhaoiseamh i leith caillteanais chánach corparáide, rud a tugadh isteach leis an Acht um Fhorálacha Airgeadais (Covid-19) (Uimh. 2), 2020, chun tacú le cuideachtaí a bhí neamhbhrabúsach mar gheall ar thionchar phaindéim Covid-19. Íocadh aisíocaíochtaí cánach comhiomlána de €72 mhilliún a tháinig as níos mó ná 400 éileamh a cuireadh isteach maidir leis na tréimhsí trádála 2020 agus 2021. Níor tháinig aon toradh cánach breise as fiche idirghabháil comhlíonta (5% de réir lín agus 87% de réir luacha) a rinne Rannóg na Mórchorparáidí maidir leis an scéim.